

Itä-Suomen Hallinto-oikeuden päätökset koskien Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen tekemiä maa-ainesten ottotoiminnan keskeyttämispäätöksiä Kulhon pohjavesialueella

JVJK 09.02.2023 § 3
3264/00.01.06/2022

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on 9.5.2022 tehdyillä viidellä eri päätöksellä keskeyttänyt välittömästi maa-ainesten ottotoiminnan useilla kiinteistöillä Kulhon pohjavesialueella. Keskeyttämisvaatimukset on laitettu vireille Joensuun Vesi -liikelaitoksen johtokunnan päätöksellä (21.10.2021 § 41).

ELY-keskuksen päätöksissään tekemän arvioinnin mukaan maa-ainesten ottotoiminnan jatkaminen edellyttää vesilain mukaisen luvan. Lisäksi toiminnanharjoittajien tulisi selvittää ennen vesilain mukaisen luvan hakemista ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisen arviointimenettelyn soveltamisen tarve hankkeessa.

Päätösten mukaan Joensuun Veden Kerolan vedenottamo sijaitsee Kulhon 1-luokan vedenhankintaa varten tärkeällä pohjavesialueella ja pohjaveden muodostumisalueella, joten Pohjois-Karjalan ELY-keskus on toimivaltainen viranomainen käsittelemään keskeytysvaatimuksia.

Päätösten perusteluissa on todettu mm. seuraavaa: ELY-keskus voi maa-aineslain 15 §:n 2 momentin nojalla keskeyttää ottamisen silloin, kun ottaminen kohdistuu alueelle, jolla on luonnonsuojelun kannalta valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä tai alueelle, jolla on merkitystä tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen suojelun kannalta. Maa-aineslain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan maa-aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.

Maa-ainestenottajat valittivat ELY-keskuksen tekemistä keskeyttämispäätöksistä ja vaativat, että päätökset on kumottava ja Joensuun Vesi -liikelaitoksen vaatimukset on hylättävä. Lisäksi valittajat vaativat, että Joensuun Vesi -liikelaitos on velvoitettava korvaamaan valittajien oikeudenkäyntikulut myöhemmin esitettävän laskun mukaan laillisine korkoineen.

Itä-Suomen Hallinto-oikeus on 12.1.2023 tekemillä viidellä eri päätöksellä kumonnut ELY-keskuksen 9.5.2022 tekemät päätökset. Hallinto-oikeus on kuitenkin hylännyt valittajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset.

Hallinto-oikeus on lain esitöiden ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjen kannanottojen perusteella arvioinut, että maa-aineslain 15 § ei ole tarkoitettu sovellettavaksi tilanteessa, jossa ottamistoiminta perustuu lainvoimaiseen lupaan ja tapahtuu lupaehtoja noudattaen. Tulkinnessaan hallinto-oikeus on ottanut huomioon, että luvamukaisen toiminnan keskeyttämisellä puututaan voimakkaasti toiminnanharjoittajan oikeuksiin ja että ennalta arvaamattomista vaikutuksista on nimenomaisesti säädetty maa-aineslain 16 §:ssä, joka koskee muun ohella lupamääräysten muuttamista ja luvan peruuttamista. Hallinto-oikeus on arvioinut, ettei asiassa ole myöskään tullut esiin muita seikkoja, joiden perusteella maa-ainesten oton keskeyttämisen edellytysten olisi näissä tapauksissa katsottava täyttyvän, eikä ELY-keskus näin ollen ole voinut keskeyttää valituksenalaisia maa-ainestenottoja valituksenalaisissa päätöksissä esittämillään perusteilla.

ELY-keskus päätöksissään ja Joensuun Vesi omissa kannanotoissaan ovat viitanneet vesilain säännöksiin. Hallinto-oikeus katsoo, ettei se voi asiaa ratkaistessaan ottaa maa-aineslain säännöksiä laajemmin kantaa vesilain soveltamiseen. Hallinto-oikeus ei myöskään voi ottaa kantaa siihen, aiheutuuko valituksenalaisesta maa-ainesten ottamisesta Joensuun Veden mainitsemaa ympäristönsuojelulain 17 §:ssä tarkoitettua pohjaveden pilaantumista.

Lisäksi hallinto-oikeus toteaa päätöksissään, että asiassa ei ole näin ollen tarpeen enemmälti lausua siitä, aiheuttaako maa-ainesten otto maa-aineslain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja seurauksia eli pohjaveden laadun vaarantumista eikä myöskään täytöntöönpanon kieltä koskevasta vaatimuksesta.

Vaatimuksista oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta hallinto-oikeus toteaa, että asialla on suuri merkitys sekä Joensuun Vedelle että valittajille. Ottaen huomioon asian laatu, oikeuskäytännön puute ja osittain tästä johtuva oikeudellinen epäselvyys, hallinto-oikeus on arvioinut, ettei ole kohtuutonta, että valittajat joutuvat pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan.

Hallinto-oikeuden päätöksiin saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Päätöksiin on jäänyt huomattavaa epäselvyyttä, kuten hallinto-oikeus itsekin toteaa, eikä asiasta ole valtakunnallista oikeuskäytäntöä. Joensuun Vedelle Kerolankankaan alue on erittäin tärkeä talousveden saannin turvaamiseksi. Tehtyjen päätösten takia valvontaviranomaisen toimivalta sekä sitä kautta Joensuun Veden vaikutusmahdollisuudet pohjaveden laatua vaarantavaan toimintaan heikentyvät merkittävästi.

Esityslistan oheismateriaalina Itä-Suomen Hallinto-oikeuden 12.1.2023 tekemät päätökset 84/2023, 85/2023, 86/2023, 87/2023 ja 88/2023.

Petri Reijonen Suomen Pohjavesiteknikka Oy:stä on asiantuntijana esittelemässä asiaa.

Lisätietoja: Joensuun Veden johtaja Juha Lemmetyinen

Joensuun Veden johtajan kokouksessa antama päätösehdotus:

Joensuun Vesi -liikelaitoksen johtokunta päättää

hakea muutosta Itä-Suomen Hallinto-oikeuden 12.1.2023 tekemiin päätöksiin 84/2023, 85/2023, 86/2023, 87/2023 ja 88/2023. Johtokunta hyväksyy oheismateriaalina esitellyn valitusaineiston ja valtuuttaa liikelaitoksen johtajan tekemään siihen tarvittaessa teknisluonteisia täsmennyksiä ja korjauksia.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Merkitaan pöytäkirjaan, että Petri Reijonen oli läsnä sähköisesti asian käsittelyn aikana klo 17.08 – 17.39.